

Тирольські елегії

Карла Гавлічка-Воровського.

I.

Світи, місяченьку,
Світи помаленьку
З по-за сірих мряк!
Як тобі сей Бріксен сподобав ся?
Ну, не крив ся так!

Стій ще, не спіши ся,
Крихту зупини ся,
Не клади ся спатъ,
Щоб я міг з тобою хоч годину
Побесідувать.

Не тирольське бядло,
Се по мові видно,
Місяченьку мій!
Не бійсь, я не жаден „*treu und
bieder,*“
Я тут лиш в тюрмі.

II.

Я є з того краю,
Де музики грають, —
Грав я у трубу,
А вона на злидні
Тих панів у Відні
Вибурчала з сну.

Щоб їм в шовку й злоті
По тяжкій роботі
Було тихо спатъ,
В одну нічку глупу
Шлють жапдармів куну,
Щоб мене узять.

Північ вже минула,
Сама третя була
Година лишень, —
Край мойого ліжка
Став жандарм як свічка,
Каже: „Добрий день!“

При ліжку жандари,
Далі комісари
В ясній параді:
Золоте ковніре,
А на чаках піре,
Тай ще при шпаді.

„Ну-ко, годі спати,
Пане літерате,
Просимо вставать!
Хоч гості нічніі,
Ми не є злодії,
Ми царський уряд!“

„Здоровлять вас в Відні
Всі панове гідні,
Бах вас цілує.
„Чи здоров?“ питає,
Ось вам посилає
Писемце своє.“

В ясний час чи в темний
Я все дуже чемний.
„Ох, простіть — кажú —
Славні мої гості,
Що я лиш в сорочці
Тут при вас лежу!“

Але Джока чорний,
 Мій бульдог моторний
 Як не счинить крик!
 Англійський апортус,
 На свій Habeas corpus
 Він від малку звик.

Вже ось-ось сердитий
 Мав переступити
 Один параграф:
 На преславному владу
 Кинувши ся з заду
 Гаркнув: „Гаф! гаф! гаф!“

Я не думав много,
 Як шпурну на нього
 Царський Gesetzbuch!
 Дзвякнув, захитав ся,
 Під ліжку сховав ся.
 Запер в собі дух.

III.

Як підданий, братку,
 Звик я до порядку —
 А й мороз був, страх!
 Тож поперед всього
 Вдяг чулки на ноги
 При славних панах.

Аж тоді те кляте
 Став письмо читати —
 Є в мене ось там!
 Знаєш урядову
 Ту німецьку мову,
 Прочитай і сам!

Пише Бах до мене
 Наче лікар вчений,
 Що в чеській землі
 Не здорово жити,
 Клімат відмінити
 Конче тра міні.

Що в Чехах негарно,
 І душно і парно,
 Дим гіркий і пиль,
 Смірд страшний із тої
 „Октройованої,
 Реакційна гниль.

То він добре дбає,
 Бричку посилає
 По мене отсе,
 Що на кошт державний
 В край здоровий, славний,
 Мене понесе.

Ще й жандари, брате,
 Мають мя благати,
 Не щадити слів,
 Сли б ту честь величню
 Через скромність лишню
 Я прийнят не хтів.

IV.

Що робить — не знаю!
 А ще звичай маю
 Глухий, ій же ну!
 Жандарам, поліції
 Нічого на світі
 Відмовить не втну.

А ще й пан Дедера,
 Друг мій не від вчера,
 Просить посішати:
 „Маєм ще одного
 Так як вас самого
 Нині з ліжка взять.

„Ніяких пакунків,
 В дорогу лаштунків
 Не треба вам брать.
 Вас буде держава
 Мов мати ласкава
 Кормить, зодягать.

„Поки чеським краєм,
Тайком йїхать маєм.“ —
Я кажу: „А вже-ж!“
Що то чемність може!
Хоч тя дусить, гложе —
Радо шию гнеш.

І ще дав тепера
Міні пан Дедера
Много мудрих рад,
Як в ріжні моменти
Баха пацієнти
Мають знати лад.

Вабить мя, благає,
Мов Сірена грає...
Чоботи я взув,
Вдяг камізьельчину,
Сурдут, кожушину,
А штани забув.

Коні і жандарми
Ждуть вже коло брами,
Кличуть: „Гей!“ та „Гов!“
„Ще хвилику, братця!
Дайте попрощать ся, —
Буду гнеть готов!“

V.

Місяцю, рогачу!
Ти жіночу вдачу
Добре мусиш знать.
Що з ними на віку
Горя чоловіку —
Не тобі казать.

Ти дивив ся стиха
На так много лиха,
На так много чвар,
Біль і сум подібний
Знаєш ліпш, ніж бідний
Брат наш повістар.

Мати, сестри, жінка,
Донечка Зденчинка,
Дитятко мале,
Коло мене стали
І тихо ридали...
Лишенько моє!

Хоч я з горем знав ся,
Твердо гартував ся,
Хоч старий козак, —
Та в тій хвили, звісно,
В грудех стало тісно,
В очех темно так....

І я сквапно, братку,
Шапку подебрадку
На чоло натис,
Щоб „раби лукавих“
Моїх сліз кривавих
Не достереглись.

Бо жандари вражі
Край дверей на стражі
Стали наче мур,
Прибравши по праву
Сю сумную яву
В цісарський бордюр.

VI.

Трубки голос ве ся,
Туркотять колеса,
В Іглаву шлях наш;
За нами-ж, щоби ми
Дещо не згубили,
Вєрхи скаче страж.

Он там видно трошки
Костелик боровський
На горі самій.
Глигнув він на мене
Крізь листє зелене:
„Ти се, синку мій?“

„Та-ж при мні тут близька
Є твоя колиска,
Таж ти в мні хрестивсь,
Вікарю старому
Служив в божім дому
І шильненько вчивсь.

„А від мене, сину,
Ти пішов в чужину,
Щоб огню добуть,
Щоб містам і селам
Світlichem веселим
Освічати путь.

„Як то час збігає!
Тридцять літ минає,
Як знаю тя я!
Але хлопче, пробі,
Що се там при тобі
За процесія?...“

VII.

Іглаву минав я,
А все думку мав я:
У Шпільберг, чи ні?
Над Дунаєм синим
Куфштайн став мов клином
В голові міні.

Аж коли остав ся
Куфштайн — щоб запав ся! —
Праворуч від нас,
Я почув, що в горах,
У альпейських зворах
Приємніш сто раз.

Глуна то йїздає
Тому, хто не знає,
Де йїде й за чим!
Видів чар, гра тої
Трубки поштової —
Все брехня і дим!

Всюди віз мазали
Та перепрягали, —
Матері йїх біс!
Радше-б підмазати
В Відні й поладнати
Тої державний віз!

Лиш одна встанова
Гарна, ані слова,
А то — телеграф!
Все він перед нами,
Де ми стати мали,
Вісті подавав,

Щоб поліція, брате,
Мов старанна мати,
Де станем на ніч,
Нас могла приймати,
Ліжко постелити,
Натопити піч.

У Будейовицях —
Се згадать годить ся —
Я з Дедером пив,
І міні, не фрашки,
Він чотири фляшки
Мельнику купив.

Чи в нім непривічний
Дух патріотичний
В той час підступив,
Чи бажав він, братку,
Щоб про Чехи й згадку
Я в вині втопив?

Мельницьке вино
Випив я давно,
А тепер італьське пю весь час,
Та в обох, мій милий,
Є той сам бурливий,
Бунтівницький квас.

VIII.

А тепер, мій друже вірний,
Киньмо тон сей елегійний,
В героїчний перейдім!
Про таку тобі погоню
Пісню я тепер задзвоню,
Що й чортам не встид би всім.

З Рейхенгалю до Вейдрінку
Мушиш знати дорожину
По тій кручі кам'яній?
Всі цісарські інтимати
Гі розоктроювати
Не потрафлять, брате мій.

Там то гори, там то скелі
Огromніші, ніж усеї
Глупоті людської гнет;
А край шляху карколомна
Западня така бездонна,
Як військовий наш бюджет.

Темна ніч, немов святая
Наша церков. Шлях крігає
В низ, немов з підра на тік.
„Стій!“ не вспів Дедера крикнуть,
А втім коні як не смикнуть —
Геп! і впав з кізла візник.

Вихром коні почвалали,
Мов чорти за ними гнали,
Віз по скелі торохтить,
А візник лежить тай крехче,
Потім сів і огник креше,
Щоб хоч люльку закурить.

Стрімко в низ, немов з дзвінниці!
Віз мов хвіст той у лисиці
В право шасть і в ліво шасть!
Бачить ся, ось-ось з розгону
Нас в яку діру бездонну
Всіх ураз в архів віддасть.

Ах, а я був наче в раю!
Гріх, чи два, а я не знаю
Раю більшого над сесь,
Сли побачу, як боїть ся
Наша славная поліція,
Як вертить ся і трясесь.

Втім прийшла міні на гадку —
Біблії чтець я пильний, братку—
Йони приключка сумна,
Як єго в тяжкую скруту,
Щоб втишити бурю люту,
В море кинули з судна.

„Киньмо жереб — повідаю.
Поміж нами, як гадаю,
Дуже грішний хтось сидить.
Кого вкаже жереб, треба,
Щоби той всмирив гнів неба:
Мусить з воза вискочить.“

Ще не встиг я се сказати —
Поліцейники й чекати
Жереба не хтіли... Гов!
Зо страхом безумним в серці,
Вирвавши з повоза дверці,
Поскакали стрімголов.

Ах, зрадливий світе, клятий!
Он в рові, задравши пяти,
Славна варта вся лежить,
Арестант же у повозі
Сам саміський по дорозі
Четвернею гордо мчить.

Ах ти власти, мудра власти,
Що народи хочеш пасти
Мов телята на шнурку,
А й на те твоя не сила —
Штири коні без вудила
Кермувати у візку!

Без вудил, без почтальона,
В п'їтїмї, западня бездонна
Покрай шляху без поруч,
Так чвалав я сам в повозі
Наче вихор по дорозі
Із отих альпейських круч.

Гей, чи тож міні боятись
Із житєм на ласку здатись
Полохливій четверні?
Я — австрійський обиватель!
Що-ж ще гіршого, Создатель,
Може стати ся міні?

Так я з зимним супокоєм
У горячїм серці своїм
І з сігарою в устах,
Наче цар гордий, здоровий,
Просто перед дїм почтовий
В добрих причвалав думках.

Зараз — взір всім арештантам—
Без опіки й стражі сам там
Повечеряв я ладком,
Поки варта знаменита
Вся обдряпана, оббита
Приштільгукала пішком.

Спав я смачно, але власти
Не втихали всю ніч клясти
Та стогнати залюбки;
Арніку на рани клали

Львів, у сентябрї 1888.

Та горівкою мазали
Пооббивані боки.

Оттакий кінець тієї
Блопеї! Я до неї
Не додав ніщо й на зуб.
І ще нині у Вейдрінку
Потвердить тобі все, синку,
Пан почтмейстер Далеруп.

IX.

В Бріксені ми стали,
Більше вже не мали
В дорозі пригід.
Начальство тюремне
Видало за мене
Дедерови квіт.

Ся паперу картка
Замієць мене шпарко
До Чех побіжить,
Мене-же сіромаха
Двогорова птаха
В кітях тут держить.

Лиш тюремна влада,
Ключники й громада
Жандармерії,
Се мої пригожі
Ангели-сторожі
В тій Сїберії.

Із чеського переклав
Іван Франко.